

Riktade insatser

för att stärka huvudmannen i att erbjuda nyligen anlända barn och elever som är nyanlända och barn och elever som har ett annat modersmål än svenska en utbildning av hög och likvärdig kvalitet.

Slutredovisning Norrtälje kommun

Datum: 31 augusti 2022

1. Utvecklingsområde

5.

Styrning och utveckling av verksamheten

Problem inom utvecklingsområdet

Utifrån en nulägesanalys identifierade Norrtälje kommun att gemensamma riktlinjer för hur mottagning och introduktion av nyanlända barn och elever ska genomföras i förskola och skola saknades. Flera skolor hade inte fungerande rutiner i samband med mottagande av nyanlända- och flerspråkiga elever. På flertalet skolor tog inte rektor de erforderliga besluten kring årskursplacering, svenska som andra språk, anpassad studiegång samt individuell studieplan i årskurs 7 - 9 tillräckligt skyndsamt. Det brast även i uppföljningen av beslut kopplade till elevens fortsatta utveckling.

Vi startade insatsen med kartläggningar med att inventera behovet av stöd med kartläggningar på redan mottagna nyanlända elever. Vi fick då klart för oss att ett stort antal elever som kom redan under läsåret 2018/19 inte hade kartlagts och detsamma gällde elever som skrivits in under läsåret 2019/20. Det har inneburit att eleverna inte fått de förutsättningar, utifrån sina individuella behov, för sin utbildning som de enligt lag har rätt till. Vi planerade då snabbt upp en insats på de skolor som var i störst behov av stöd och hjälp.

2. Resultat av insatserna inom utvecklingsområdet

5.1 Riktlinjer för mottagande och samordning av nyanlända elever

a) Mål:

1. Huvudmannen ska säkerställa att alla nyanlända elever får ett likvärdigt mottagande och att de kartläggs utifrån de nationella kraven.
2. Det ska upprättas en individuell studieplan för varje nyanländ elev i årskurs 7-9 samt på språkinstruktionen som är känd av all berörd personal i elevens skola.
3. Mottagande förskola eller skola ska ha en väl förankrad plan för överlämning och mottagande av nyanlända barn och elever.

b) Synliga förändringar i förhållande till mål:

Huvudmannen för Norrtälje kommunala skolor säkerställer från och med våren 2020 att alla nyanlända elever blir mottagna på en skola och att kartläggning 1 och 2 genomförs inom två månader. Elever placeras därefter skyndsamt i en klass utifrån kartläggning 2. Likvärdigheten har säkerställts genom att alla elever, oavsett vad de bor i kommunen, tas emot på samma sätt.

I huvudmannens ledningssystem *Skolfyren*, som alla medarbetare har tillgång till, finns riktlinjerna beskrivna över hur mottagandet av nyanlända elever ska ske. I ledningssystemet beskrivs också de rutiner som huvudmannen respektive skolan arbetar efter utifrån riktlinjerna. Nyanställd personal kan ta del av processen direkt när de påbörjar sin tjänst. Det blir inte längre luckor i kunskaperna kring hur eleverna ska tas emot av nyanställd personal som inte hunnit komma in i arbetet på respektive enhet.

En del av likvärdighetsbidraget riktas mot enheter med många nyanlända men resurser har också styrts mot ett direkt stöd av en erfaren lärare som hjälper skolorna med kartläggningar.

c)Förbättringar i förhållande till mål:

De nyanlända eleverna behandlas likvärdigt oavsett vilken skola de går på och får snabbt komma ut i en klass.

Insatsen har bidragit till en ökad förståelse på huvudmannanivå kring regelverket som nyanlända elever omfattas av. Det har också bidragit till att flera tjänstepersoner på barn- och utbildningskontoret fått ökade kunskaper om regelverk men även om skolenheternas utmaningar vid mottagande av nyanlända elever. Det i sin tur har inneburit ett bättre stöd ut mot skolenheterna, då nyanlända elevers lärande numera är en parameter i resursfördelningen även *utanför* den socioekonomiska fördelningen.

Det systematiska kvalitetsarbetet har förbättrats i och med att utmaningarna som skolorna står inför har synliggjorts. Frågor kring mottagning av nyanlända har tagits upp i hela styrkedjans kvalitetsarbete från och med läsåret 2019/2020. I föregående läsår 2021/22 kommenterade inte rektorerna mottagningen av nyanlända i så stor grad. Det anser vi beror på att mottagningen av nyanlända numera fungerar och inte längre anses vara en brist i vår verksamhet.

Rektor har ett mer tillförlitligt underlag för att kunna ta beslut som klassplacering och ämnet svenska som andraspråk än tidigare.

Rutiner för mottagning är en del i verksamhetsutvecklingen på enheter där de ibland ändras efter enhetens nuläge. Rutinerna tas fram utifrån riktlinjerna och blir "levande" i stället för att vara fasta processer oavsett nulägesbehovet.

d)Förväntade effekter:

- Huvudmannen och rektorer är väl förtrogna med nyanlända och flerspråkiga elevers rättigheter och behov och följer gemensamt framtagna riktlinjer och rutiner.
- Eleven känner sig välkommen till skolan och vet att personalen är väl insatt i var eleven befinner sig i sin kunskapsutveckling.
- Elevens mentor följer elevens kunskapsutveckling och stämmer av kontinuerligt med eleven kring den fortsatta kunskapsutvecklingen. Mentor signalerar till arbetslag,

elevhälsa och skolledning om ytterligare insatser krävs för att stärka den fortsatta utvecklingen.

- När barnet eller eleven byter stadium, skola eller skolform initierar skolledningen ett överlämningsamtal med mottagande förskola eller skola. Samtalet och dokumentationen ger en tydlig bild av var barnet eller eleven befinner sig.

e) Synliga förändringar i förhållande till förväntade effekter:

Nyanlända barn och elever uppmärksammas mer frekvent och i flera olika sammanhang på huvudmannanivå än tidigare. Huvudmannens ansvar gällande mottagning av nyanlända har tydliggjorts på barn- och utbildningskontoret men även i de politiska nämnderna. Utmaningarna i mottagandet har också uppmärksammas och diskuterats på olika nivåer i styrkedjan. Den oro som tidigare lyftes fram från rektorer när mottagning av nyanlända elever diskuterades märks inte längre.

Kartläggningarna finns dokumenterade i vår lärplattform *Unikum*, som all personal som arbetar kring eleven har tillgång till. Informationen följer den nyanlända eleven när eleven byter stadium, skola eller skolform.

Den största synliga förändringen är att hela organisationen, från kommunledning till skolenhet, är bättre förberedd för snabba förändringar gällande mottagning av nyanlända elever. Det visade den uppkomna situationen våren 2022 då människor från Ukraina kom till Sverige för att undfly krig i hemlandet. Inom en månad var vår organisation redo att ta emot alla elever som önskade skolplats. Kartläggningarna kom till stånd direkt. Vi ser att vi har en mognad i vår organisation som vi tidigare inte besuttit.

f) Förbättringar i förhållande till förväntade effekter:

I och med att det finns riktlinjer och rutiner kring mottagandet av nyanlända elever har insatsen skapat en trygghet hos rektor och övrig personal. Skolorna vet nu hur de ska agera när de tar emot nyanlända elever.

En del av osäkerheten försvinner också när de tidigt får information om att de ska ta emot en nyanländ elev. De vet att de kommer att få stöd och hjälp av huvudmannen i samband med mottagande- och kartläggningsprocessen. Detta gäller i synnerhet de skolenheter som tar emot få nyanlända elever eller där det går lång tid mellan varje inskriven nyanländ elev. Rektorer uttrycker att de är mycket nöjda med insatsen.

När personalen känner sig trygg med att ta emot en nyanländ elev, förbättras förutsättningarna för att eleven ska känna sig välkommen och trygg med personalen. I och med att lärare och annan personal har kunskap om elevens kunskaper, förbättrar det elevens möjligheter att nå kunskapsmålen.

Flera skolor som tar emot nyanlända elever genomför nu all kartläggning utan stöd av huvudmannen, efter en utbildningsinsats av en central kartläggningsresurs.

Huvudmannen följer upp hur det går för de nyanlända eleverna i det systematiska kvalitetsarbetet i nämndens verksamhetsplan. Den bygger i sin tur på enheternas samlade

behov. Verksamhetschefen skriver en kvalitetsredovisning utifrån rektorernas bedömningar av hur de lever upp till styrdokumentens krav. Redovisningen presenteras sedan i barn- och skolnämnden. Därefter kommer dessa utvecklingsområden in i nämndens verksamhetsplan och följs upp i enlighet med kommunens årshjul. Eventuella avvikelser som rektorer eller verksamhetschef identifierar, kan därmed medföra en riktad insats från huvudmannen i form av ytterligare stöd om behov finns. Huvudmannen har bland annat beslutat att använda delar av Likvärdighetsbidraget för en riktad insats för mottagningen av nyanlända elever.

g) Avvikelser i förhållande till mål och effekter:

Det har framkommit att det fortfarande finns brister gällande de individuella studieplaner som ska upprättas för nyanlända elever som tas emot i högstadiet. Studieplaner saknas i stor omfattning här, vilket beror på att skolorna inte alltid känner till att individuella studieplaner ska upprättas för nyanlända elever som tas emot på högstadiet. Elevens möjligheter att nå gymnasiebehörighet kan påverkas negativt på grund av att helhetsperspektivet kring elevens studiesituation saknas.

I den studie- och yrkesvägledningsplan som togs fram under 2021 finns inte framtagandet av individuella studieplaner för nyanlända elever som tas emot i högstadiet med. Det är ytterligare en brist som behöver åtgärdas. Överhuvudtaget saknas studie- och yrkesvägledarna som yrkesgrupp inom insatsen. Det är något som vi inte tog med i något av våra insatsområden men som vi nu ser att vi är i behov av att inkludera i arbetet med mottagning av nyanlända elever.

Individuella studieplaner finns för alla elever på gymnasieskolans språkinträdning och uppsatta rutiner följs.

h) Delaktighet i uppföljning

Hela organisationen är delaktig i uppföljningen i och med att uppföljningen ingår i det ordinarie systematiska kvalitetsarbetet där alla nivåer i styrkedjan tar del av resultaten, analyserar dessa och utifrån det planerar in adekvata insatser.

i) Målgrupper och deras funktioner:

Målgruppen för insatsen är hela styrkedjan. Elever, lärare, specialpedagog och andra medarbetare knutna till elevhälsan, administrationspersonal, skolledning, förvaltning och huvudman.

5.2 Förstärkning av arbetet med kartläggning av nyanlända elevers kunskaper

a) Mål:

Målen sammanfaller med målen för p. 5.1:

1. Huvudmannen ska säkerställa att alla nyanlända elever får ett likvärdigt mottagande och att de kartläggs utifrån de nationella kraven.
2. Det ska upprättas en individuell studieplan för varje nyanländ elev i årskurs 7 - 9 samt på språkinstruktionen som är känd av all berörd personal i elevens skola.
3. Mottagande förskola eller skola ska ha en väl förankrad plan för överlämning och mottagande av nyanlända barn och elever.

b) Synliga förändringar i förhållande till mål:

I och med att insats 5.1 kunde fortsätta även efter beslutad projekttid, finns inte någon ”kartläggningsskuld” i organisationen. Alla elever som kommit till huvudmannen de senaste två åren är kartlagda.

Likvärdigheten i mottagandet av nyanlända elever inom och mellan kommunala skolor har förstärkts i hela organisationen.

Alla kartläggningar kommer att kunna genomföras inom två månader genom den förändring i huvudmannens riktlinjer och rutiner som genomfördes inom den förstärkta projekttiden. Insikten att insatsen behöver permanentas har växt fram under projektets gång. Huvudmannen kan därmed säkerställa att lagkraven följs och att ingen elev ”faller mellan stolarna”.

Lärplattformen *Unikum* används för att samla information från inskrivningssamtal samt resultat från kartläggning 1 och kartläggning 2 för *alla* nyanlända elever.

c) Förbättringar i förhållande till mål:

I och med att insats 5.1 kunde fortsätta även efter beslutad projekttid, har *alla* nyanlända elever fått möjlighet att visa sina kunskaper inom kartläggningarna. Likvärdigheten innebär att det inte spelar någon roll i vilken kommunal skola eleven skrivs in.

Kartläggningarna ska ske inom två månader men genomförs i praktiken inom en (1) månad och i flertalet fall även tidigare. Det ger lärare möjlighet att *tidigt* planera för elevens undervisning, sätta in anpassningar eller särskilt stöd om behov av det finns.

Eleven får så snabbt som möjligt rätt klassplacering och eventuellt stöd för att tillgodogöra sig undervisningen och delta i hela utbildningen.

I huvudmannens fortsatta arbete med insatsen säkerställs att all information om de nyanlända eleverna tillgängliggörs i den gemensamma lärplattformen. På så sätt kan all personal som arbetar kring eleverna ta del av informationen vid övergångar mellan klasser, stadier och skolor.

Skolledningen för en skola anger att det nu finns ett team kring varje nyanländ elev, där undervisningen utgår från kartläggningarna. Extra stödåtgärder eller anpassningar som sätts in är kända av all personal kring eleven och återkopplingar sker regelbundet inom teamet.

d) Förväntade effekter:

De förväntade effekterna sammanfaller med effekterna för p. 5.1:

- Huvudmannen och rektorer är väl förtrogna med nyanlända och flerspråkiga elevers rättigheter och behov och följer gemensamt framtagna riktlinjer och rutiner.
- Eleven känner sig välkommen till skolan och vet att personalen är väl insatt i var eleven befinner sig i sin kunskapsutveckling.
- Elevens mentor följer elevens kunskapsutveckling och stämmer av kontinuerligt med eleven kring den fortsatta kunskapsutvecklingen. Mentor signalerar till arbetslag, elevhälsa och skolledning om ytterligare insatser krävs för att stärka den fortsatta utvecklingen.
- När barnet eller eleven byter stadium, skola eller skolform initierar skolledningen ett överlämningsamtal med mottagande förskola eller skola. Samtalet och dokumentationen ger en tydlig bild av var barnet eller eleven befinner sig.

e) Synliga förändringar i förhållande till förväntade effekter:

Huvudmannen är förtrogen med nyanlända elevers rättigheter och vad som förväntas av organisationen. De allra flesta rektorer är också väl förtrogna med vad styrdokumentet anger. Det finns en betydligt bredare och djupare kunskap om nyanlända elevers rättigheter och om hur mottagningsprocessen ska gå till på barn- och utbildningskontoret. Det betyder i sin tur att nyanlända elevers lärande inbegriper fler beslut, vilka även går in i fler beslut som gäller alla elevers lärande.

De gemensamma riktlinjerna har satt sig i stora delar av organisationen, såväl på huvudmannanivå som på skolnivå. Riktlinjerna är "levande" på så sätt att de ändras utifrån utvärderingar och nulägesanalyser vid läsårets slut. Det visar på att lärare engagerar sig i frågan och själva deltar i förbättringsarbetet till gagn för de nyanlända eleverna.

f) Förbättringar i förhållande till förväntade effekter:

Vid kartläggning 2 har vissa muntliga frågor ställts till eleverna om huruvida de känner sig välkomna till skolan. De allra flesta elever anger att så är fallet. Det finns svagheter i den typen av utvärderingar då vi inte har haft andra mer neutrala verktyg som anonyma enkäter att tillgå. Vi vet heller inte hur eleverna upplevde mottagningen innan insatsen påbörjades. Pandemin har påverkat antalet nyanlända så underlaget är betydligt mindre än tidigare.

Mentor följer upp elevens kunskapsutveckling flera gånger per år med utvecklingssamtalen som två stora avstamp. Vid utvecklingssamtalen har dokumentationen från kartläggningarna varit tillgängliga för elev, vårdnadshavare och lärare/mentor. Under den förstärkta insatsen har det skett en väsentlig förbättring gällande informationsinsatsen om att materialet finns på *Unikum* och var det kan hittas. Så vitt det går att se samlar alla som kartlägger nyanlända elever resultatet på rätt ställe på *Unikum*. Tidigare fanns underlagen på olika ställen och inte

alltid digitalt, vilket medförde att all personal kring eleven inte hade tillgång till underlaget och inte heller kunde hjälpa eleven på bästa sätt.

En skola anger att de inte längre nöjer sig med att konstatera att en elev är nyanländ när en elev har svårt att nå målen. De analyserar djupare och funderar till exempel på om det är deras eget arbetssätt som gör att eleven inte kan visa upp det som förväntas. De försöker också att se förbi det uppenbara att eleven inte kan det svenska språket. De säger att de försöker se ett eventuellt stödbehov på grund av till exempel dyslexi mycket tidigare än vad som har varit fallet fram till nu. Denna utveckling är inte endast kopplad till insatserna 5.1 och 5.2 utan till hela satsningen på nyanlända elever, inklusive SKUA-insatsen (se nedan, p 3.2.1).

g) Avvikelser i förhållande till mål och effekter:

Det finns skolor i den kommunala verksamheten där vi kan se de effekter som vi eftersträvade vid insatsens start. De skolorna är dock i minoritet. Vi är på väg, men har en bit kvar innan vi har en likvärdighet för den enskilda elevens *lärande* på *alla* skolor. Det har tagit längre tid än vad vi förväntade oss och det beror delvis på pandemins kraftiga påverkan på skolan men det kan också bero på att det helt enkelt tar mer tid. Ett genomgripande förändringsarbete tar tid och det är något som vi behöver arbeta med framöver. Vi ser att modellen som vi har använt oss av fungerar och vi är övertygade om att vi kommer att nå en likvärdighet även där, om vi fortsätter i enlighet med det arbete som vi har gjort hittills inom insatsen.

All personal i alla skolor tillgängliggör inte eller tar inte del av den information som ligger om nyanlända elever i lärplattformen *Unikum*. Det är ett fortsatt utvecklingsområde för oss att arbeta med.

En avvikelse som vi har uppmärksammat på i och med Ukrainakrisen är överlämningar till de fristående skolorna. Tidigare tog fristående enheter sällan emot nyanlända elever, så vi uppmärksammade inte att överlämningsprocessen inte fungerar där.

Arbetet med de individuella studieplanerna för elever som tas emot i högstadiet har inte kunnat genomföras under den förstärkta perioden. Information har gått ut i organisationen men rektorer har inte fått praktiskt stöd i arbetet med studieplaner. Vid besök på skolan eller via digitala möten har den centrala kartläggaren bistått med råd.

Den utbildning gällande individuella studieplaner som planerades för våren 2022 har inte genomförts. Utbildningen kommer i stället att genomföras under hösten 2022 och arbetet har nu påbörjats.

h) Delaktighet i uppföljning

Hela organisationen är delaktig i uppföljningen i och med att uppföljningen ingår i det ordinarie systematiska kvalitetsarbetet, där alla nivåer i styrkedjan tar del av resultaten, analyserar dessa och utifrån det planerar in adekvata insatser.

i) Målgrupper och deras funktioner

Rektorer, lärare, mentorer, speciallärare, SVA-lärare som arbetar runt de nyanlända eleverna.

3. Långsiktighet i det fortsatta utvecklingsarbetet inom utvecklingsområdet

Fortsatt utvecklingsarbete.

Under insatsens gång har barn- och utbildningskontoret blivit medvetet om vikten av att mottagandet av varje nyanlänt barn och av varje nyanländ elev fungerar likvärdigt. En mottagningsgrupp har vuxit fram där samordnaren för nyanlända, som samarbetar med socialtjänsten, tillsammans med vår centrala administratör och en central resursperson, som bistår med kartläggningar, har ett tätt samarbete som tidigare inte fanns. Denna grupp kommer att fortsätta att utveckla arbetet under kommande år och är en fast del av huvudmannens arbete för att nå uppsatta mål.

Huvudmannen har från mars 2021 tillsatt en 100 % central tjänst som har till uppgift att stödja rektorer och övrig personal i det fortsatta arbetet med att ge de nyanlända och flerspråkiga eleverna likvärdiga förutsättningar att lyckas och utvecklas under sin utbildning. Den resursen har permanentats. Syftet med tjänsten är också att säkerställa att Norrtälje kommun som huvudman tar emot alla nyanlända på ett rättssäkert sätt.

Medarbetaren kommer att hjälpa de skolor som har få nyanlända eller som tar emot nyanlända men med långa mellanrum att tillsammans med skolans personal genomföra kartläggning 2. För de större skolorna som tar emot många nyanlända är resursen tillgänglig vid behov. Det kan vara om nyanställd personal behöver få kompetensutveckling i hur kartläggningarna ska gå till eller om de själva hittar brister i samband med sina utvärderingar.

Förutom stöd i kartläggning 2 kommer Norrtälje kommun att påbörja arbetet med att använda sig av kartläggning 3 för att stötta eleverna att nå gymnasiebehörighet. Det kan ske i samband med att en elevs individuella studieplan ska tas fram eller vid uppföljning av en redan framtagen studieplan. De skolor som vill ha stöd i hur de ska genomföra kartläggning 3 kommer att få det.

En utbildningsinsats om kartläggning 3 kommer att genomföras för Norrtälje kommuns kommunala högstadieskolor under hösten 2022. Insatsen riktar sig till skolornas rektorer, studievägledare och mentorer.

1. Utvecklingsområde

6. Förutsättningar för lärande och trygghet

Problem inom utvecklingsområdet

Vi såg brister i det förebyggande arbetet med elevernas psykiska hälsa och i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet i våra skolor. Skolans och elevhälsans personal saknade gemensamma verktyg och metoder för att bättre kunna möta elever som bär med sig trauman.

Vi behövde öka likvärdigheten i skolan när det gäller såväl undervisning som bedömning av elevers kunskaper. Variationerna mellan och inom våra olika skolenheter var alltför stora.

Vi såg att behovet av stöd var stort för personal som arbetar med nyanlända barn och elever i skolan och förskolan. Många av de nyanlända barnen och eleverna bär med sig trauman och svåra upplevelser av olika slag. Personalen i de enheter som tar emot flest nyanlända har inte tidigare fått någon utbildning för att bättre kunna klara av att möta dessa barns och elevers behov. Här fanns och finns fortfarande en stor efterfrågan på fortbildning och riktat stöd från såväl förskola som skola i vår kommun.

Det lokala teamet kom under uppstarten hösten 2019 fram till att en extra resurs skulle behöva anställas för att planera, organisera och samordna de utbildningsinsatser som skulle prioriteras och genomföras i vår kommun. Sedan februari 2020 har därför en projektledare arbetat med planering, organisering och samordning av våra utbildningsinsatser inom utvecklingsområdena *Förutsättningar för lärande och trygghet* samt *Undervisning och lärande* motsvarande 65 % av tjänst under vår samverkanstid med Skolverket (till augusti 2022).

2. Resultat av insatserna inom utvecklingsområdet

6.1 Fortsatt arbete med analys samt planering och samordning av insatser

a) Mål:

- Samtliga insatser som genomförs motsvarar prioriterade behov och är väl förankrade.

b) Synliga förändringar i förhållande till mål:

- De beslutade insatserna har kunnat förankras väl i verksamheten, eftersom vi har ”skyndat långsamt” och säkerställt insatserna med berörda rektorer och chefer både i förväg och under processens gång. En annan framgångsfaktor är att det lokala teamet har varit en väl sammansatt grupp med nyckelpersoner från de olika verksamhetsformerna.
- Förskolan, gymnasieskolan, modersmålsenheten och den kommunala vuxenutbildningen har nu två SKUA-utvecklare per skolform, efter utbildningen om språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt (SKUA) och flerspråkighet som resurs med Mälardalens universitet höstterminen 2021. Fem grundskolor som tar emot många nyanlända och flerspråkiga elever har efter utbildningssatsningen två egna SKUA-utvecklare per enhet. Varje skolform och de aktuella skolorna inom grundskolan har egna planer för hur de implementerar innehållet i sina respektive verksamheter.
- Även personalen i flera andra grundskolor i kommunen har fortbildat sig inom SKUA och flerspråkighet under läsåret 2021/22 med hjälp av en studieplan för SKUA, som projektledaren tagit fram tillsammans med den förstelärare i svenska som andraspråk som varit verksam inom projektet. Studieplanen är indelad i två delar; den första delen består av framtagna arbetsuppgifter som baseras på materialet *Greppa språket* från

Skolverket, den andra delen består av utvalda läromoduler i ämnet från *Lärportalen* (Skolverket). Personal och rektorer vid fem grundskolor har även deltagit i en introduktion till SKUA, som hölls av projektledaren och försteläraren under läsåret.

- Lärare som undervisar i svenska som andraspråk i kommunens kommunala grundskolor har nu ett nätverk, där de kan fördjupa sig i och diskutera aktuella gemensamma frågor tillsammans. Nätverket etablerades under läsåren 2020/21 och 2021/22 då projektledaren och försteläraren i svenska som andraspråk genomförde sammanlagt tolv handledningsträffar med sva-lärarna (läs mer om innehållet nedan under p. 3.2.2).
- Även lärare på gymnasieskolans språkintröduktion som undervisar i ämnet svenska som andraspråk har deltagit i handledningsträffar under läsåren 2020/21 och 2021/22. Insatsen har bedrivits i samarbete med försteläraren i svenska som andraspråk som även arbetar på skolan (dock ej på språkintröduktionen). Innehållet i insatsen har varit aktuella områden för språkintröduktionens lärare (delvis samma innehåll som för grundskolans lärare).
- Personal och rektorer i två förskolor och två grundskolor (åk F-6) som tar emot många nyanlända barn och elever samt personal och rektor på gymnasieskolans språkintröduktion har gått Rädda Barnens utbildning i traumamedveten omsorg (TMO) under vårterminen 2021 och vårterminen 2022. Även personal (kuratorer och sjuksköterskor) som tillhör dessa enheter och personer med mer övergripande funktioner inom den centrala elevhälsan har gått utbildningen. Totalt har 77 personer deltagit i utbildningen.
- Ett skriftligt stöd till rektorer och lärare som undervisar i svenska som andraspråk i grundskolan finns nu gällande bedömning av vilka elever som ska läsa ämnet. I stödmaterialet har vi utgått ifrån gällande lagstiftning, material från Skolverket och Nationellt centrum för svenska som andraspråk (SU) samt från sva-utvecklaren Anna Kayas material och från Sollentuna kommuns riktlinjer.

c) Förbättringar i förhållande till mål:

De utbildningsinsatser som genomförts, och som projektledaren ansvarar för, har nått goda resultat. (Resultaten redovisas nedan under respektive utbildningsinsats.)

Samtliga utbildningsinsatser har kunnat genomföras, trots den pågående pandemin.

Det aktuella målet är väl uppfyllt, d v s samtliga insatser som genomförts har motsvarat prioriterade behov och varit väl förankrade.

I enkäten för utvärdering av utbildningsinsatsen i SKUA och flerspråkighet (se ovan) ställdes en fråga om rektorer och SKUA-utvecklare ansåg att de hade fått stöd av projektledaren under läsårets utbildningsinsats. Samtliga svarande ansåg att de hade fått ett bra eller ganska bra stöd (55 % respektive 45 %). Bland fritextsvaren finns formuleringar som att det gavs ett mycket gott stöd och att det var ett bra upplägg på insatsen. ”Projektledaren har varit tillgänglig och behjälplig. Informationen inför träffarna har varit tydlig.” Där fanns även kommentarer om att tiden för träffarna med SKUA-utvecklarna under vårterminen hade krockat med andra möten eller med undervisningstid och att några deltagare därför inte hade kunnat delta i träffarna.

d) Förväntade effekter:

- Förbättrade förutsättningar för nyanlända och flerspråkiga barns och elevers lärande.

e) Synliga förändringar i förhållande till förväntade effekter:

Resultat och förändringar redovisas nedan under respektive utbildningsinsats.

f) Förbättringar i förhållande till förväntade effekter:

Som en effekt av de sammanlagda insatserna kan vi se att rektorer och personal i våra skolor talar om och uppmärksammar de nyanlända och flerspråkiga eleverna betydligt mer än tidigare. På vissa enheter har insatserna lett till viktiga insikter och aha-upplevelser. På en skola med lägre årskurser uttryckte en av SKUA-utvecklarna att de flerspråkiga eleverna inte betraktas som speciella längre bland personalen. Personalen där har t o m insett att dessa elever är i majoritet på skolan och att undervisningen därför alltid ska inkludera de flerspråkiga eleverna vid planering av undervisningen. De berättar vidare att utbildningsinsatsen om SKUA och flerspråkighet kom i precis rätt tid för skolan och att skolan nu har tagit fram en utbildningsplan i svenska och svenska som andraspråk för nästkommande läsår.

Fler resultat och förbättringar redovisas nedan under respektive utbildningsinsats.

g) Avvikelse i förhållande till mål och effekter:

Ansvarig rektor för grundsärskolan och gymnasiesärskolan har inte anmält några deltagare till utbildningsinsatserna om SVA och SKUA. Det kan möjligen bero på att antalet elever med annat modersmål än svenska är förhållandevis litet i verksamheterna. Ur ett huvudmannaperspektiv innebär det att förutsättningarna för elever med ett annat modersmål än svenska fortfarande ser olika ut i våra skolor och att likvärdigheten för eleverna därmed inte kan garanteras fullt ut. Personalen i sarskolan har gått miste om kompetensutveckling. Möjligheten till fortbildning för personalen finns dock kvar, eftersom vi räknar med att kunna

erbjuda stöttning även under det kommande läsåret (se insats 3.2 under p.3 Långsiktighet). Verksamheterna har nyligen bytt rektorer och ett nytt samarbete kring fortbildning i SKUA och flerspråkighet kan eventuellt påbörjas.

h) Delaktighet i uppföljning:

Medlemmarna i det lokala teamet samt vår styrgrupp, förvaltningens pedagogiska ledningsgrupp, får muntliga återkopplingar löpande. Allt informations- och utbildningsmaterial som produceras, publiceras löpande i det lokala teamets gemensamma digitala rum i *Teams*. Projektledaren för insatsen informerade politikerna i våra nämnder, Barn- och skolnämnden och Utbildningsnämnden, med en lägesrapport i september 2021. Avstämning med våra processtödjare på Skolverket har ägt rum bl a i samband med våra dialogmöten. I oktober 2022 förväntas projektledaren ge nämnderna en slutredovisning av samtliga utbildningsinsatser inom *Riktade insatser för nyanlända*.

Deltagarna i SVA-insatsen har haft möjlighet att delta i digitala utvärderingar i *Forms* efter varje termin och återkopplande information till rektorer och deltagare har skickats i slutet av varje termin. Sammanlagt har således fyra återkopplingar om innehåll och resultat skickats ut till rektorer och deltagare under hela perioden 2020 - 2022.

Rektorer och representanter för personalen på de prioriterade enheterna för utbildningsinsatser inom TMO och SKUA har deltagit genom att svara på enkäter och i uppföljande samtal med projektledaren (se nedan).

i) Målgrupper och deras funktioner:

Rektorer, pedagogisk personal och personal inom elevhälsan i förskola, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och vuxenutbildning.

6.2 Utbildning i traumamedveten omsorg

a) Mål:

1. Personalen får en ökad förståelse för och kunskap om nyanlända barns och elevers varierande förutsättningar.
2. Personalen får gemensamma strategier och verktyg för att kunna arbeta kompensatoriskt och kunna hantera även svårare situationer.
3. Likvärdigheten i undervisning och bedömning i olika ämnen ökar.
4. Personalen använder bemötandestrategier som gynnar barns och elevers lärande och utveckling.
5. Personalen bemöter varje barn och elev utifrån individens förutsättningar.

6. Elevhälsan arbetar förebyggande och hälsofrämjande i varje skola.

b) Synliga förändringar i förhållande till mål:

- I Rädda Barnens enkät direkt efter utbildningen vårterminen 2021 angav 95 % av deltagarna i en av de två grupperna att deras kunskaper om trauma hade ökat i stor/väldigt stor utsträckning efter genomförd utbildning. (Frågan ställdes inte till den andra gruppen.)
- Av de svarande deltagarna i båda grupperna svarade totalt 95 % att kunskaperna i TMO kommer att vara väldigt användbara i deras arbete med barn och unga.
- Drygt 70 % av deltagarna angav att de i väldigt stor/stor utsträckning hade fått verktyg att arbeta med för att implementera TMO i vardagen.
- Bland fritextsvaren i Rädda Barnens enkät angav deltagare bl a att de upplever att utbildningen har gett dem förutsättningar för en ökad förståelse för barn och elever. De uppgav också att kunskaperna kan ge samsyn för att genomföra gemensamma insatser i kollegiet.
- Det sjätte målet om elevhälsans hälsofrämjande och förebyggande arbete i skolan (se ovan) fanns inte med i den enkät som projektledaren tog fram våren 2022 som en direkt fråga. Centrala elevhälsan hade dock med alla sina sjuksköterskor och kuratorer på de tre utvalda skolorna. Merparten av dessa gick TMO-utbildningen våren 2021 medan 4 nyanställda kuratorer och sjuksköterskor gick uppsamlingsutbildningen våren 2022. Även centralt anställd personal deltog i utbildningen. Under det uppföljande samtalet om TMO-utbildningen uppgav elevhälsan att de ser som sin uppgift att påminna personalen och att aktualisera erfarenheterna om TMO.

c) Förbättringar i förhållande till mål:

- Enligt Rädda Barnens enkät direkt efter utbildningen (se ovan) tar personalen (lärare och elevhälsopersonal) upp innehåll, modeller och verktyg från utbildningen när elever tas upp vid till exempel elevvårdskonferenser och EHT-möten i skolan.
- I enkäten framtagen av projektledaren ett år efter utbildningen (maj 2022) uppger samtliga 36 svarande att TMO-utbildningen gav dem en bättre förståelse för barns och ungas förutsättningar, se det första målet ovan (påståendet stämmer bra: 25 och stämmer ganska bra: 11).
- I samma enkät svarar 28 av deltagarna att de använder något/några verktyg eller strategier (exempelvis konsultationsmodellen) i arbetet med barn/elever medan 8

deltagare svarar att de inte gör det (de svarar att påståendet stämmer ganska dåligt: 6 eller dåligt:2). (Se det andra målet ovan.)

- När det gäller det tredje målet om likvärdighet, svarar majoriteten (28 deltagare) att TMO-utbildningen hjälper dem att ge barn/elever en mer likvärdig utbildning. 4 av respondenterna svarar att utbildningen inte hjälper dem medan 4 svarar att de inte vet.
- I princip samtliga deltagare (35) svarar att de lärt sig bemötandestrategier (mål 4) som gynnar barns och elevers lärande och utveckling. (Påståendet stämmer bra: 19 deltagare respektive stämmer ganska bra: 16 deltagare.)
- Så gott som alla deltagare (35) uppger också att TMO-utbildningen hjälper dem att bemöta varje barn/elev utifrån individens förutsättningar (mål 5). (Påståendet stämmer bra: 19 deltagare och påståendet stämmer ganska bra: 16 deltagare.)
- De två deltagande förskolorna har vävt in erfarenheter från utbildningen i redan fungerande rutiner som de använder när de talar om barn som väcker funderingar. En plan som nu följs arbetades fram i samband med TMO-utbildningen. Konkreta frågeställningar utifrån de tre pelarna för traumaförståelse (trygghet – relation - coping) för personalen att förbereda inför samtal ligger i förskolans lärplattform. Under det uppföljande samtalet i maj 2022 berättade TMO-ambassadörerna om en ökad medvetenhet hos pedagogerna, till exempel när det gäller separationer eller barns diagnoser, och att personalen har en annan förståelse nu.
- En skola (grundskola 1) uppgav vid det uppföljande samtalet att de börjat ta in erfarenheterna från utbildningen på deras EHT-möten som är ”Öppet hus”. Elevernas mentorer får då i uppdrag att ”testa nya saker” och de upplever också att personalen diskuterar med varandra på ett nytt sätt. Rektor och skolans TMO-ambassadörer uppgav också att TMO-ambassadörerna tillsammans med skolans speciallärare är ”motorer” för TMO, att det är de som aktualiserar och påminner. Speciallärarna i årskurs 7 - 9 har introducerats i TMO genom speciallärarna i årskurs F - 6 (som gick utbildningen med Rädda Barnen våren 2021).

d) Förväntade effekter:

1. Andelen elever som når kunskapsmålen för samtliga ämnen i skolan ökar.
2. Elever som har behov av stödåtgärder får det skyndsamt.
3. Barn och elever känner sig trygga i förskola, skola och fritidshem.
4. Barnet/eleven upplever sig ingå i ett sammanhang och utvecklas efter sina förutsättningar.
5. Elevernas psykosociala hälsa och närvaro i skolan ökar.

e) Synliga förändringar i förhållande till förväntade effekter:

Kommunens skolor och förskolor har även genomgått andra utbildningsinsatser den senaste tiden, bland annat inom neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och lågaffektivt bemötande, och deltagarna menar att det är svårt att se om eventuella effekter härrör just från utbildningsinsatsen inom TMO. Rektor och TMO-ambassadörer på grundskola 1 nämner under intervjun att de tycker att eleverna har blivit lugnare den senaste tiden, vilket eventuellt skulle kunna hänga ihop med TMO-insatsen (se effektmålen 3 och 5 ovan).

Under uppföljningssamtalet med de deltagande förskolorna framkom att de lämnat in fler orosanmälningar för barn den senaste tiden, något som de menar skulle kunna vara en följd av den ökade medvetenheten hos förskolornas personal.

f) Förbättringar i förhållande till förväntade effekter:

Under det uppföljande samtalet med de två förskolornas rektorer och TMO-ambassadörer berättade de om ett barn som inte ville sova och om ett barn som råkade i ständiga konflikter med andra barn. Med hjälp av erfarenheter från TMO-utbildningen kan nu personalen förstå och hjälpa dessa barn bättre (se effektmål 3).

Vid uppföljningssamtalet med grundskola 1 berättar deltagarna att de tänkte att en elev använde en coping-strategi vid en situation när eleven rymde från skolan. Efter rymningen kunde personalen följa upp situationen på ett annat och mer medvetet sätt, när personalen hade samlat sig och inte längre var i affekt.

g) Avvikelser i förhållande till mål och effekter:

Enkäten från våren 2022 visar att medarbetarna som gick TMO-utbildningen har lyckats bra med att ta till sig och använda kunskaper och erfarenheter från utbildningen för egen del men att skolorna inte lyckats lika bra med att använda verktyg och strategier i skolornas löpande elevvårdsarbete. Drygt hälften av deltagarna (19) svarar att de inte regelbundet använder erfarenheter från TMO-utbildningen tillsammans i sina arbetslag.

h) Delaktighet i uppföljning:

Merparten (41 av 70) medarbetare och rektorer som deltog i utbildningen svarade på Rädda Barnens delenkäter under våren 2021.

Av de totalt 77 deltagarna (70 deltagare vårterminen 2021 och 7 deltagare vårterminen 2022) valde endast 36 deltagare (47 %) att svara på enkäten våren 2022, trots påminnelser. Enkäten följdes sedan upp med intervjuer av rektor och TMO-ambassadörer på de deltagande enheterna. Under dessa uppföljande samtal framkom en mer nyanserad och djupgående bild av utbildningens resultat.

Medlemmarna i det lokala teamet samt vår styrgrupp, förvaltningens pedagogiska ledningsgrupp, har fått muntliga återkopplingar löpande. Projektledaren för insatsen delgav politikerna i våra nämnder, Barn- och skolnämnden och Utbildningsnämnden, en lägesrapport i september 2021. I oktober 2022 förväntas projektledaren ge nämnderna en slutredovisning av utbildningsinsatsen.

i) Målgrupper och deras funktioner:

De sammanlagt 77 deltagarna i utbildningen är rektorer, lärare, fritidslärare, studiehandledare, förskollärare, barnskötare, kuratorer och sjuksköterskor som arbetar på skolor och förskolor som tar emot en hög andel nyanlända och flerspråkiga elever och barn.

Några av de ca 10 kuratorerna och sjuksköterskorna arbetar inom den centrala elevhälsan.

3. Långsiktighet i det fortsatta utvecklingsarbetet inom utvecklingsområdet

De deltagande skolorna och förskolorna har skrivit in i sina arbetsplaner hur de ska gå vidare med implementering och utveckling av kunskaper och metoder från TMO-utbildningen. Planerna ska säkerställa att enheterna arbetar mot fastställda mål och effektmål för insatsen. På varje enhet finns nu även s k TMO-ambassadörer, som fått en kompletterande utbildning. TMO-ambassadörernas uppdrag är att levandegöra TMO och att leda konsultationer på sina enheter.

Skolverket och Rädda Barnen erbjuder deltagande enheter ytterligare en uppföljningsutbildning om TMO för nya rektorer och nyanställd personal under höstterminen 2022. Enheternas rektorer har fått erbjudandet via mejl i juni och anmälan ska vara inskickad till Skolverket senast den 2 september 2022.

Insatsen följs upp inom det systematiska kvalitetsarbetet på enhets- och huvudmannanivå.

Deltagande enheters planering för TMO under läsåret 2022/23:

Förskolorna 1 och 2

Förskolornas två gemensamma rektorer berättade under det uppföljande samtalet att även en tredje förskola samt OB-omsorgen inom samma rektorsområde nu kommer att omfattas av samma förhållningssätt och rutiner. De två förskolor som deltog i utbildningen våren 2021 och våren 2022 fortsätter att följa sin plan och att levandegöra TMO enligt ovan beskrivna rutiner.

Grundskola 1

Höstterminen 2022 planerar den här skolan att introducera övriga lärare i årskurs 7 - 9 i TMO genom en intern utbildning på skolan.

Grundskola 2

Den bild vi har av skolan är att man inte har kommit i gång tillräckligt med gemensamma rutiner för att levandegöra TMO. En anledning kan vara att rektor har utsett en TMO-ambassadör från skolans fritidshem, som uppger att hon inte deltar i skolans elevhälsomöten. En annan anledning kan vara att elevhälsans personal (skolsköterska och kurator) på skolan som deltog i utbildningen våren 2021 har slutat under läsåret. Under våren 2022 deltog dock skolans nya skolsköterska i uppföljningsutbildningen.

Språkinstruktionen (gymnasieskolan)

Den bild vi har av enheten är att man inte har kommit i gång tillräckligt med gemensamma rutiner för att levandegöra TMO. En anledning kan vara att språkinstruktionen har bytt programrektor sedan våren 2021, när dåvarande rektor med personal deltog i utbildningen. En annan anledning kan vara att den TMO-ambassadör som rektor utsåg, har varit sjukskriven under i princip hela läsåret 2021/22. Enhetens nya programrektor har nu satt sig in i TMO-insatsen och är positiv till att utveckla arbetet. Enhetens kurator är ny TMO-ambassadör sedan slutet av vårterminen 2022 och bistår nu programrektor i arbetet med implementeringen av TMO.

Centrala elevhälsan

Centrala elevhälsan planerar att fortbilda sin egen personal inom TMO, utifrån de kunskaper och erfarenheter de fick genom Rädda Barnens utbildning tidigare. Elevhälsan har även möjlighet att fortbilda skolpersonal inom TMO vid gemensamma digitala träffar.

1. Utvecklingsområde

3.2

Undervisning och lärande

Problem inom utvecklingsområdet

Vi ser på resultaten att skolan inte lyckas nå de nyanlända och flerspråkiga barnen och eleverna i den utsträckning vi skulle behöva. Det ligger en stor utmaning i att involvera all skolpersonal runt dessa elever i arbetet med kunskapsmålen.

Endast 44 % av de elever som läste svenska som andraspråk fick godkända betyg i ämnet i årskurs 9 läsåret 2018/19. Pojkar nådde här i högre utsträckning godkända resultat (55 %) jämfört med flickor (30 %).

I gymnasieskolan hade 77 % godkända betyg i kurserna svenska som andraspråk 1, 2 och 3 samma läsår. Där låg flickorna högre (86 %) än pojkarna (72 %).

I grundskolan har många lärare undervisning i svenska som andraspråk som en liten del av sina tjänster, vilket innebär att det tar lång tid att samla erfarenhet och utveckla sin kompetens.

Inom vuxenutbildningen och gymnasieskolan arbetar många lärare på heltid med SFI och svenska som andraspråk. Dessa lärare har kompetens men målgruppen för undervisningen förändras hela tiden och varierar bland annat när det gäller antal elever, modersmål och tidigare skolbakgrund. För att kunna målgruppsanpassa och utveckla undervisningen behövs kompetensutveckling med fokus på forskning och beprövad erfarenhet.

2. Resultat av insatserna inom utvecklingsområdet

3.2.1 Utbildning i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt

a) Mål:

1. All personal i våra förskolor och skolor visar engagemang och ansvar för nyanlända och flerspråkiga elever.
2. Förskollärare, lärare och fritidslärare har ett gemensamt pedagogiskt förhållningssätt och verktyg för att undervisa språk- och kunskapsutvecklande.
3. Förskollärare, lärare och fritidslärare arbetar kompensatoriskt med ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i sin dagliga undervisning.

b) Synliga förändringar i förhållande till mål:

- Majoriteten av kursdeltagarna i uppdragsutbildningen med Mälardalens universitet, enheternas SKUA-utvecklare, har givits möjlighet att implementera kursinnehållet hos sina kollegor på enheterna under vårterminen 2022. Detta gäller förskolan, grundskolan (utom en skola), modersmålsenheten och vuxenutbildningen samt i någon mån även gymnasieskolan.
- Utöver de 5 grundskolor som har egna SKUA-utvecklare, har 5 grundskolor deltagit i introduktionsträffar om språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt som genomfördes av projektledaren och försteläraren i SVA under läsåret 2021/22. Genom dessa har personalen fått en bild av vad ett språk- och kunskapsutvecklande förhållningssätt innebär. Även fritidshemmens arbetslagsledare och specialpedagoger i kommunens grundskolor har introducerats i SKUA och flerspråkighet inom sina sedan tidigare etablerade nätverk.
- Flera grundskolor (minst 4 som vi känner till) har arbetat med den framtagna SKUA-studieplanen under läsåret 2021/22. Några skolor (minst 2 som vi känner till) planerar att arbeta enligt planen under läsåret 2022/23. På en av dessa skolor (grundskola 7) är det lärarna själva som har tagit initiativ till fortbildningen (efter vår SKUA-

introduktion på skolan). Grundskola 10 skriver i sin kvalitetsredovisning att kompetensutveckling kring SKUA har flyttats fram på grund av hög arbetsbelastning med anledning av pandemin.

c) Förbättringar i förhållande till mål:

Utvärderingsenkäten om SKUA-insatsen för skolan besvarades av 20 personer från grundskola till vuxenutbildning (14 SKUA-utvecklare och 6 rektorer) av totalt 23 personer (16 SKUA-utvecklare och 7 rektorer). Av dessa svarade 85 % att skolan arbetar med utbildning i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. (60 % svarade stämmer bra och 25 % svarade stämmer ganska bra.) Se mål 2 och 3 ovan.

I samma enkät svarade 95 % att personalen diskuterar hur man kan arbeta språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i sina arbetslag (60 % svarade stämmer bra och 35 % svarade stämmer ganska bra). Se mål 2 och 3 ovan.

I enkäten svarade 80 % att personalen på skolan har börjat arbeta mer språk- och kunskapsutvecklande (15 % svarade stämmer bra och 65 % svarade stämmer ganska bra). Se mål 2 och 3 ovan.

Sammanlagt 75 % svarade att all pedagogisk personal på deras enhet tar ansvar för nyanlända och flerspråkiga elevers lärande (40 % svarade stämmer bra och 35 % svarade stämmer ganska bra). Se mål 1 ovan.

Bland enkätens fritextsvar finns bland annat nedanstående synpunkter:

”Pedagogerna på Komvux har sett det som givande att få utbyta erfarenheter och bolla idéer med varandra. Vi har oftast lite tid att träffas för de pedagogiska samtalen, men SKUA-träffarna har möjliggjort det” samt ”En relevant kurs med tanke på det elevunderlag vi har med elever från många olika länder”. Vuxenutbildningens rektor skriver att hon tycker att det har fungerat utmärkt och att SKUA-handledarna har gjort ett mycket bra arbete i denna kollegiala satsning hos dem under våren.

Modersmålsenhetens SKUA-utvecklare skriver att utbildningen har gett medarbetarna verktyg att arbeta språkutvecklande samt gett dem möjlighet att arbeta kollegialt, fördjupa kunskaper, diskutera, dela åsikter med varandra och förbättra deras arbetssätt. En av dem skriver dessutom: ”Jag tycker att vi har fått mycket positiv feedback från kollegorna och hurra-rop om att det här verkligen behövs.”

En SKUA-utvecklare i en grundskola (grundskola 3, årskurs F-3) skriver att SKUA-utbildningen har givit henne flera ögonöppnare om hur de kan arbeta med elevers flerspråkighet i klassrummet, om att se flerspråkighet som en resurs och att SKUA behövs fortsättningsvis. ”Vi får inte tappa vad vi påbörjat nu. Implementeringen har bara kommit i gång och måste fortsätta till hösten.”

En av SKUA-utvecklarna på en annan grundskola (grundskola 1) skriver att implementeringen har gått bra och att den har genomförts i ett gott samarbete med skolans lagledare.

I de uppföljande samtalen med rektorer och SKUA-utvecklare i grundskolorna samt inom förskolans, modersmålsenhetens och vuxenutbildningens verksamhetsområden (maj/juni 2022) har en mer fördjupad bild kommit fram av implementeringen och utvecklingen på enheterna och i verksamheterna:

Förskolan

I förskolan har de två SKUA-utvecklarna (båda arbetar som kvalitetsutvecklare för förskolan och en även som biträdande rektor på en enhet) arbetat fram en central plan för en bred kompetensutvecklingsinsats med filmer och reflektionsfrågor som riktar sig till samtliga förskolor i kommunen, både kommunala och fristående. På förskolans hemsida *Förskolan i fokus* kan enheterna välja kompetensutveckling inom flerspråkighet, interkulturalitet och SKUA utifrån sina behov från och med höstterminen 2022. Majoriteten av filmerna i utbildningsmaterialet är framtagna av pedagoger från Norrtälje kommun som har stor erfarenhet av arbete med interkulturalitet och SKUA. Vissa filmer/reflektionsfrågor är obligatoriska för samtliga förskollärare och barnskötare inom de kommunala förskolorna. Frågan är prioriterad i de kommunala förskolornas kvalitetsredovisningar och varje förskoleområde tar fram en egen arbetsplan för sina insatser.

Förskolor som tar emot många flerspråkiga barn är särskilt prioriterade med riktade insatser i form av nätverk som skapats mellan arbetslagen på dessa förskolor. Tre arbetsgrupper med uppgift att ta fram stöd till flerspråkiga barn har påbörjat arbetet under våren 2022. En av grupperna har arbetat fram ett koncept med s k språkambassadörer, vilket innebär att befintliga pedagoger med annat modersmål än svenska kan åka ut till andra förskolor för att stödja barn, vårdnadshavare och pedagoger vid mottagandet av nya barn/familjer som ännu inte tillägnat sig det svenska språket. En annan arbetsgrupp har tagit fram gemensamma riktlinjer, "Flera språk i förskolan" för att nå en större likvärdighet mellan de kommunala förskolorna. Den tredje gruppen har utarbetat ett informationsmaterial för vårdnadshavare om förskolan och förskolans uppdrag, vilket kommer att göras tillgängligt på minst åtta språk. Materialet kommer även att läsas in på de olika språken för att öka tillgängligheten.

På en av förskolorna med hög andel flerspråkiga barn har pedagogerna börjat genomföra sagostunder på arabiska respektive finska. Alla barnen på förskolan är välkomna att delta och intresset är stort även bland barn som inte talar de aktuella språken. Det genomförs även försök med att hålla sagostunder på arabiska via *Teams* mellan förskolor där man har färre barn med arabiska. Försöken kommer att utvärderas och om det faller väl ut kommer man att fortsätta även med andra språk.

Grundskola 1 (år F-9)

I grundskola 1 inleddes arbetet med SKUA redan för 3 år sedan men processen har fått en riktig skjuts framåt under det senaste läsåret, berättade rektorerna och SKUA-utvecklarna under uppföljningssamtalet. Implementeringen av ett förändrat arbetssätt har gått särskilt lätt och framgångsrikt i år F-6, berättade SKUA-utvecklaren för de lägre årskurserna. Lärarna vill gärna utveckla sin undervisning och dela idéer och lektionsplaneringar med varandra. Implementeringen har bland annat bestått av att den pedagogiska personalen har följt en av Skolverkets lärmöduer i SKUA-studieplanen, ”Från vardagsspråk till ämnesspråk”, med uppgifter att genomföra i klassrummen. Lagledarna på skolan har varit ett gott stöd och skolan har fått ett eget SKUA-rum i *Teams*. I årskurserna 7 – 9 behöver arbetet med implementeringen fortsätta men även där har lärare engagerat sig och till exempel spelat in filmer tillsammans med eleverna i ämnena Slöjd och Hemkunskap samt gjort listor med ämnesord och centrala begrepp. Skolans representanter berättade att fler medarbetare har upptäckt de digitala hjälpmedlen *Begreppa* och *Inläsningstjänst*, där elever kan få stöd i många olika språk. Man använder även mer bildstöd och anpassade läromedel i undervisningen (i till exempel SO - ämnen) samt samarbetar mer med studiehandledare än tidigare. De berättade vidare att lärarna har börjat prata mycket mer om nyanlända elever och diskuterat hur alla lärare kan hjälpa flerspråkiga elever, inte endast sva-lärare, och hur de kan arbeta språkutvecklande och se elevernas flerspråkighet som en resurs.

Grundskola 3 (år F-3)

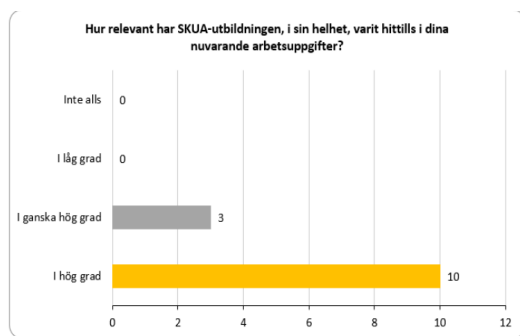
I mötet med den här grundskolan, där eleverna talar 28 olika språk, menade rektor och de två SKUA-utvecklarna att de redan börjat komma ”från diskussioner till praktik i klassrummet” men lyfte samtidigt fram att implementeringen måste få ta sin tid och att de behöver få fokusera på den här fortbildningen framöver. De menade att flera processer sammanflätas i den här fortbildningen och att den krok ar arm med andra processer på skolan, att den ”både drar ihop och breddar samtidigt”. Även om pedagogerna på skolan tidigare deltagit i Läslyftet och påbörjat en process, menade de att läsårets fortbildning har tagit processen ett steg till och varit en aha-upplevelse för många av skolans pedagoger. En utvärdering på skolan visade att kollegorna tyckte att fortbildningen var angelägen och relevant. Rektor ansåg vidare att det var bra timing för insatsen och att SKUA nu är en kugge som ingår i deras hjul för utveckling. Skolan har tagit fram en särskild utbildningsplan för ämnena svenska och svenska som andraspråk för läsåret 2022/23 (se även nedan under p. 3). I samband med detta byter skolan även läromedel i dessa ämnen till ett läromedel som bygger på den s k cirkelmodellen, vilken är central inom det språk- och kunskapsutvecklande arbetssättet.

I skolans kvalitetsredovisning för läsåret 2021/22 skriver rektorerna:

Grundskola 3 (åk F-3)

”Utbildningen (i SKUA) på skolan har varit verksamhetsnära och på så vis relevant att direkt omsätta i praktik. Vi har kunnat se effekter direkt i undervisningen både när det gäller

planerande och genomförande. Det är för tidigt att säga att det ännu givit effekter på resultatet för eleverna.”

Ur en enkät som grundskola 3 tagit fram på egen hand (från skolans kvalitetsrapport).

”För (grundskola 3) ser vi att det vi läser i Lgr22, det vi läst i SKUA och de utvecklingsområden vi har faller samman väl och det blir lätt att peka riktning och hålla i och vidareutveckla det vi redan sett. Mer gemensamhetsarbete, mer läsning, mer elevaktiva arbetssätt med väl valda arbetsuppgifter, arbete i cirkelmodell och mer genrepedagogik. Sammanfattningsvis så har de av huvudman initierade utvecklingsområdena drivit oss i en förtydligande riktning när det gäller frågor om undervisning, såväl för den enskilde läraren som för oss som skola. När vi kopplar samman det med vårt pågående arbete om tydliggörande pedagogik, som vi gör med centrala elevhälsan, kan vi se att det vävs samman till en helhet där vi börjar hitta det gemensamma huret för att skapa förutsättningar för lärande som blir tillgängligt för alla.”

Och vidare:

”Med stöd av handledare som fått utbildning på Mälardalens högskola har vi utifrån vår skolas behov planerat kompetensutveckling som genomförts under vårterminen. I och med den utbildningen tillsammans med samtidig fördjupning av Lgr22 sv/sva framkom ett behov av 12 att fördjupa våra förhållningssätt till elever med språksvårigheter oavsett vad de beror på. Lärarna har redan under vårterminen förändrat i planeringen av undervisning utifrån återvunna eller nyvunna insikter om våra elever, om flerspråkighet och om tillgänglighet. Sammantaget ser vi att gemensamt, målinriktat, skickligt lärararbete ger skolans elever goda förutsättningar att lära, vilket visar sig i våra mätningar.”

De mätningar som skolans rektor refererar till ovan är skolans resultat inom LUS (läsutvecklingsschema) och Läsa, skriva, räkna-garantin. Rektor menar att en ökad kunskap och påminnelser om metodval i SKUA-fortbildningen har varit hjälpsamt för skolans arbete. Allt processarbete kring undervisning som pågår på skolan har bidragit till skolans förbättrade resultat. Skolan har ett särskilt gott resultat på nivå BN20 i läsutvecklingsschemat, där lärarna ser en progression hos sina elever som är över förväntan.

Skolan har också valt att ha en lärare som arbetar specifikt med nyanlända elevers språkutveckling. Läraren har haft gruppundervisning i år 1 - 3 med mindre grupper av elever som är flerspråkiga i form av extra anpassningar. Rektor skriver att läraren har stöttat dessa

elever utifrån sin gedigna kunskap och erfarenhet, vilket gett dessa elever en skjuts framåt i sin kunskapsutveckling.

Grundskola 4 (år 4 - 9)

Rektorerna och SKUA-utvecklarna på skolan berättade att de haft regelbundna träffar om SKUA och flerspråkighet under vårterminen, där de utgått från praktiskt arbete i undervisningen. De har genomfört workshops med kartläggningar och haft gruppreflexioner kring bland annat lässtrategier som väckte intresse. Lärarna diskuterade hur man kan nå elever som inte har så stor läsvana tillsammans och redovisade sedan sina tankar. SKUA-utvecklarna upplever nu en ökad medvetenhet hos sina kollegor om flerspråkighet samt om studiehandledning och samarbetet med studiehandledarna på skolan.

Rektor för grundskola 4 skriver i skolans kvalitetsrapport för läsåret 2021/22:

”Insatsen SKUA och *Bygga svenska* har haft en bra effekt för vår verksamhet. Oklart om de har bidragit till högre resultat. SKUA har varit ett pågående arbete över hela läsåret och lärarna har tagit det till sig och implementerat det på olika sätt och framför allt har SKUA gjort skillnad för vissa lärare och mindre skillnad för andra. Vissa lärare, främst de som varit SKUA-piloter/utbildare, har utvecklat sin undervisning utifrån SKUA. Andra lärare har i låg grad förändrat sin undervisning utifrån SKUA. Vi kan se att vi under läsåret 2022/23 behöver återkomma till SKUA och dess effekter på lärandet. Lärarens planering och hur SKUA syns i planeringen kan ligga i linje med lärarnas arbete kring Lgr22 och de ämnesgrupper som verksamhetschef har initierat detta läsår.”

Och vidare:

”*Bygga svenska* används av läraren i SVA samt speciallärarna och har upplevts positivt. Det är ett tydligt material.”

Grundskola 5 (år 7 - 9)

På den här skolan arbetade personalen med SKUA-studieplanen under höstterminen 2021 och följde sedan upp med att SKUA-utvecklarna tog upp SKUA på en arbetsplatsträff med kollegorna under våren. Skolan har även tidigare arbetat med SKUA, så det var inte helt nytt för de flesta medarbetarna. Skolans representanter menade att processen har inneburit en synvändning hos många av de anställda, vilket innebär att fler lärare nu visar en större medvetenhet om flerspråkiga elever och anpassar undervisningen mer efter elevernas behov. Digitala översättningsverktyg används mer och många lärare gör listor med ämnesord och begrepp i sina ämnen. Attityden till studiehandledning har förbättrats och de tycker att studiehandledningen fungerar bra. Som exempel på en anpassning har en slöjdlärare producerat en film som visar de olika momenten i tillverkningen av en produkt på ett tydligt sätt.

Grundskola 9 (år F-6)

Grundskola 9 är en liten skola utanför tätorterna med få eller inga nyanlända elever och som inte ingick i de prioriterade skolorna som fått egna SKUA-utvecklare. Efter ett introduktionspass med projektledaren och försteläraren i sva i början av läsåret, fortsatte personalen att fördjupa sig i SKUA med hjälp av vår framtagna studieplan med lärmodulen *Från vardagsspråk till ämnesspråk* och Skolverkets skrift *Greppa språket*. Skolans rektor skriver i kvalitetsredovisningen för läsåret 2021/22: ”Vi har under läsåret genomfört SKUA. Glädjande var även att (grundskola 9) var tidigt ute med SKUA utbildningen.” Skolans lärare skriver att ”SKUA har givit oss kunskaper som kan användas för alla elever och inte bara nyanlända elever. Våra diskussioner har varit utvecklande och vi har haft ett bra kollegialt utbyte. Vi har ju längre vi har kommit i kursen släppt fokus enbart mot flerspråkiga elever och tänkt mer gentemot alla elever. Vi har pratat mycket om att förklara ord och uttryck på många olika sätt. Fortsätta att vara medvetna om bl a ordförståelse och att förklara svåra ord. Att påminna varandra om detta.”

Modersmålsenheten (grund- och gymnasieskolan)

SKUA-utvecklarna på Modersmålsenheten berättade att deras kollegor (modersmåls lärare och studiehandledare på modersmål) är mycket positiva till implementeringsarbetet med SKUA och flerspråkighet. De känner verkligen att fortbildningen berör dem och är angelägen. SKUA-utvecklarna har genomfört regelbundna utbildningsträffar med sina kollegor under vårterminen 2022, där särskilt innehållet om cirkelmodellen uppskattades. Deltagarna har haft grupparbeten med arbetsuppgifter att genomföra mellan träffarna. En brist i implementeringen har varit att deltagandet på enheten har varit lågt, endast 12 - 15 kollegor deltog per tillfälle (ca en fjärdedel av antalet anställda). Deras enhetschef var sjukskriven under våren, vilket eventuellt kan ha betydelse för deltagandet.

Vuxenutbildningen/SFI

Vuxenutbildningen har arbetat enligt en framtagna tidsplan under våren 2022, där de utgått ifrån ett anpassat läromedel om att undervisa vuxna. Rektor och de två SKUA-utvecklarna upplever att kollegorna visar intresse för SKUA och flerspråkighet och att samarbetet mellan lärarna dessutom har förbättrats under vårterminen. Lärarna är medvetna om vikten av SKUA, även om alla inte hunnit få in det som en del i planeringen av sina kurser. Deras mål denna termin var att få i gång diskussioner runt SKUA samt att testa olika arbetssätt med möjlighet till genomförande på sedan tidigare planerade lektioner. Det mer långsiktiga målet är att SKUA blir integrerat från planering till genomförande av varje kurs. Rektor berättade vidare att en lärare (i SVA) var skeptisk från början men att läraren sedan ändrade uppfattning och tyckte att utbildningen hade ett bra innehåll och upplägg. Ett samarbete mellan lärare i vårdämnena och svenska som andraspråk om yrkesspråk har inletts under läsåret.

d) Förväntade effekter:

1. Barns och elevers lärande och kunskapsutveckling ökar.
2. Elevernas måluppfyllelse i skolans ämnen ökar.
3. Likvärdigheten i undervisning och bedömning i skolämnena ökar.

4. Varje barn och elev utvecklar sin förmåga att förstå och använda det svenska språket.
5. Eleverna använder flerspråkighet som en resurs i lärandeprocessen.
6. Elevernas psykosociala hälsa ökar.
7. Andelen elever som får gymnasiebehörighet ökar.
8. Andelen elever som får en gymnasieexamen ökar.

e) Synliga förändringar i förhållande till förväntade effekter:

Enheterna anser att det är lite tidigt att uttala sig om förändringar för barn och elever eller förbättringar i deras resultat. Enkätsvaren i maj 2022 visar att 40 % av de svarande kan börja se effekter av ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt på sin enhet (5 % uppgav att det stämmer bra och 35 % svarade stämmer ganska bra). Nästan lika många, 30 %, ansåg dock att de inte kunde se några effekter ännu medan resterande 30 % menade att de inte visste ännu. Nedan återfinns dock några positiva iakttagelser som kom fram mot slutet av läsåret 2021/22.

f) Förbättringar i förhållande till förväntade effekter:

Majoriteten (70 %) av de svarande rektorerna och SKUA-utvecklarna i enkäten uppgav att flerspråkiga elever ges möjlighet att använda sina modersmål som en resurs i undervisningen på deras enhet (20 % svarade stämmer bra och 50 % svarade stämmer ganska bra). Se mål 5 ovan. (Vi har dock ingen motsvarande bild av hur eleverna upplever det ännu.)

Majoriteten (65 %) av rektorerna och SKUA-utvecklarna svarade också att de flerspråkiga eleverna använder sina modersmål som en resurs i undervisningen på enheten (25 % svarade stämmer bra och 40 % svarade stämmer ganska bra). Se mål 5 ovan. (Vi har ingen motsvarande bild av hur eleverna upplever det ännu.)

I de lägre årskurserna på grundskola 1 var resultaten i LUS högre under vårterminen 2022 än tidigare, enligt läraren och SKUA-utvecklaren där, något som hon relaterar till det språk- och kunskapsutvecklande arbetssättet under läsåret.

På grundskola 4 blev arbetet med lässtrategier mycket lyckat bland eleverna, enligt SKUA-utvecklarna och rektorerna. Lärarna upplever nu att ”eleverna får ta kontroll över sina texter” på ett annat sätt än tidigare och de diskuterar bland annat olika svåra meningar med eleverna.

På grundskola 3 har de en positiv erfarenhet av att arbeta enligt cirkelmodellen, där eleverna känner en trygghet i den fasta strukturen kring läsning och skrivande. SKUA-utvecklarna på skolan ser också ett gott resultat i användandet av transspråkande i undervisningen.

Grundskola 5 skriver i sin kvalitetsredovisning för läsåret 2021/22 att ”SKUA-utbildningen anses ha varit väldigt bra för skolan och samtliga lärare har uppmärksammat hur viktigt språket är för elevernas kunskapsinhämtning samt hur svårt det är för nyanlända elever att både lära sig vardagsspråket och skolspråket samtidigt. Förutsättningar för att lyckas arbeta fullt ut med detta är inte genomförbart i klasser om 30 elever anser lärarna.”

I gymnasieskolan har implementeringen av SKUA inte givits möjlighet att komma i gång mer än en workshop, som skolans två SKUA-utvecklare genomförde i november 2021. Trots detta märker SKUA-utvecklarna ett ökat intresse för och en nyfikenhet på SKUA från flera kollegor och att lärarna börjat tala med varandra om detta. En lärare i svenska på EI- och energiprogrammet har berättat att läsförmågan har ökat hos lärarens elever och att de fick ett högre resultat på läsdelen i det nationella provet i kursen Svenska 1 än tidigare. Läraren menade att det kunde bero på att hon arbetat medvetet med lässtrategier efter höstens workshop. En lärare i Naturkunskap kontaktade SKUA-utvecklarna efter workshopen och ville veta mer om hur hon kunde undervisa mer språk- och kunskapsutvecklande i sitt ämne.

Inom vuxenutbildningen uppger många elever att vissa övningar som är relaterade till SKUA fungerar bra, enligt SKUA-utvecklarna där.

g) Avvikelser i förhållande till mål och effekter:

Grundskola 2 (år F-9) har, trots två utbildade SKUA-utvecklare, inte kommit i gång med fortbildningen i SKUA och flerspråkighet på skolan. Rektor har inte gått att nå för ett uppföljande samtal om utbildningsinsatsen men kommer att erbjudas stöttning under det kommande läsåret. Den ena SKUA-utvecklaren på skolan skriver i enkätens fritextsvar att läraren upplever att ”rektor och ansvariga för SKUA kunde haft en tätare kontakt”.

Rektor för rektorsområde 11 (år F-9) skriver i skolornas kvalitetsredovisning att personalen har tagit del av SKUA-utbildningen under läsåret. Rektor uttrycker att personalen på skolorna har fått få verktyg i det dagliga arbetet, eftersom de upplever att skolorna inte har tillräckligt med personal för flerspråkiga elever. Rektor förespråkar i stället en centralt organiserad förberedelseklass på någon skola, för vidare utslussning till olika skolor i kommunen efter en tid. De här skolorna verkar ha arbetat med SKUA-studieplanen i någon form men rektor har inte tackat ja till en SKUA-introduktion eller på något annat sätt tagit kontakt med projektledaren. (Skolan har inte egna SKUA-utvecklare.) Enhetens SVA-lärare har endast vid något enstaka tillfälle deltagit i de organiserade SVA-träffarna.

Möjligheten till stöttning när det gäller SKUA och flerspråkighet samt SVA på skolorna i rektorsområde 11 finns kvar under det kommande läsåret (se p.3). Rektorsområdet har nyligen bytt rektor och ett nytt samarbete kan eventuellt påbörjas.

h) Delaktighet i uppföljning:

Rektorer och SKUA-utvecklare på enheter som varit med i satsningen tillsammans med Mälardalens universitet har haft möjlighet att besvara en enkät i *Forms* för utvärdering av utbildningsinsatsen i SKUA och flerspråkighet under läsåret 2021/22. Enkäten togs fram och sammanställdes av projektledaren, som även genomförde uppföljande samtal med de aktuella rektorerna och SKUA-utvecklarna i maj-juni 2022. Även Mälardalens universitet genomförde en utvärdering av utbildningen som genomfördes via lärosätet under höstterminen 2021. Den

besvarades av kursdeltagarna i samband med kursens avslut och sammanställdes av den huvudansvariga kursläraren, som sedan delgav Norrtälje kommun resultatet på enkäten.

Delarna om SKUA och flerspråkighet som var inslag i de två nätverksträffarna med fritidslärare under läsåret 2021/22 följs upp genom kommunens kvalitetsutvecklare för fritidshem inom ramen för statsbidraget för likvärdig skola.

Medlemmarna i det lokala teamet samt vår styrgrupp, förvaltningens pedagogiska ledningsgrupp, har fått muntliga återkopplingar om utbildningsinsatserna löpande. Projektledaren för insatsen delgav politikerna i våra nämnder, Barn- och skolnämnden och Utbildningsnämnden, en lägesrapport i september 2021. I oktober 2022 förväntas projektledaren ge nämnderna en slutredovisning av utbildningsinsatsen.

i) Målgrupper och deras funktioner:

Målgrupper i den här insatsen är verksamma lärare inom grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning/SFI samt fritidspersonal, förskollärare, barnskötare och studiehandledare på modersmål.

För information och samarbete kring insatsen vänder vi oss även till rektorer, verksamhetsutvecklare och verksamhetschefer för de olika skolformerna.

3.2.2 Fortbildning i svenska som andraspråk

a) Mål:

Undervisningen i svenska som andraspråk är likvärdig och av hög kvalitet i alla skolformer.

b) Synliga förändringar i förhållande till mål:

Ett nätverk mellan lärare som undervisar i svenska som andraspråk finns nu i våra kommunala grundskolor. I våra skolor förs det samtal i högre grad nu än tidigare om vilka elever som ska läsa svenska som andraspråk och på vilka grunder eleverna ska läsa (eller inte läsa) ämnet. Några grundskolor har även börjat använda Skolverkets stöd- och bedömningsmaterial *Bygga svenska*.

c) Förbättringar i förhållande till mål:

Som under föregående läsår genomfördes utvärderingar via enkäter mot slutet av varje termin läsåret 2021/22. Antalet svarande var 4 av 9 deltagare från grundskolan höstterminen 2021. (På språkinstruktionen kunde inga handledningsträffar genomföras under höstterminen.) Vårterminen 2022 svarade 11 av 11 - 13 deltagare från grundskolan och språkinstruktionen på enkäten.

Vi bad deltagarna i vår SVA-insats ta ställning till följande påståenden om likvärdighet och kvalitet i enkäterna:

- Handledningsträffarna bidrar till att göra undervisningen i svenska som andraspråk mer likvärdig

I höstterminens enkät till deltagarna (2021) anser 4 av 4 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra. I vårterminens enkät till deltagarna (2022) anser 10 av 11 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra.

- Handledningsträffarna bidrar till att göra bedömningen i svenska som andraspråk mer likvärdig

Av andelen svarande höstterminen 2021 uppger 4 av 4 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra. I vårterminens enkät till deltagarna (2022) anser 10 av 11 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra.

- Jag känner mig säkrare nu än tidigare i min roll som lärare i svenska som andraspråk

Av andelen svarande höstterminen 2021 uppger 4 av 4 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra. I vårterminens enkät till deltagarna (2022) anser 10 av 11 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra.

- Jag vet mer nu än tidigare om hur jag ska bedöma mina andraspråkselevers kunskaper och färdigheter

Av andelen svarande höstterminen 2021 uppger 4 av 4 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra. I vårterminens enkät till deltagarna (2022) anser 11 av 11 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra.

- Bland fritextsvaren från höstterminens enkät (2021) finns följande kommentarer: ”Bra träffar men tråkigt att så många skolor väljer att inte delta”, ”Jag behöver mer av samma” och ”Fortsätt gärna!”. Svar från vårterminens enkät (2022) är bland annat ”Bra träffar med många givande övningar och samtal”, ”Har bara det positiva om handledningsträffar! Givande att träffa andra lärare och prata, diskutera samt ställa frågor om hur man har det på olika skolor i kommunen”, ”Saknar hur vi kan bli bättre på att nå ut till SVA-elevers vårdnadshavare vad det gäller betyg och bedömning. Hoppas det blir fler träffar och då gärna med både SVA- och andra ämneslärare”, ”Jag hoppas verkligen på en fortsättning med träffar för SVA-lärare i kommunen. Behovet finns!” samt ”Handledningsträffarna där vi har diskuterat sambedömning har varit guld värda. Önskar att vi får fortsätta vårt samarbete”. Ett par lärare från gymnasieskolans språkintröduktion lyfter att de hade behövt fler tillfällen för genomgång om den nya kursplanen i svenska som andraspråk för grundskolan.

d) Förväntade effekter:

1. Varje elev utvecklar sin förmåga att förstå och använda det svenska språket.
2. Andelen elever som får ett godkänt betyg i ämnet svenska som andraspråk ökar.
3. Lärarna i svenska som andraspråk samarbetar.
4. Lärare i svenska som andraspråk anpassar undervisningen efter elevers individuella behov.
5. Elever och vårdnadshavare kan följa elevens utveckling i det svenska språket.

6. Andelen elever med ett annat modersmål än svenska som når kunskapsmålen även i andra skolämnen ökar.
7. Likvärdigheten i undervisning och bedömning i ämnet svenska som andraspråk ökar.

e) Synliga förändringar i förhållande till förväntade effekter:

Vi ser att betygen i svenska som andraspråk i grundskolans årskurs 6 har gått upp från andelen 39 % godkända vårterminen 2021 till 45 % vårterminen 2022. I årskurs 9 har betygen i stället gått ner från 66 % vårterminen 2021 till 42 % vårterminen 2022. Det är dock fortfarande lite tidigt att dra slutsatser om att utbildningsinsatsen i SVA återspeglas i betygssättningen. Längre tid behöver gå för att kunna se utvecklingen. Vi kommer att fortsätta analysera betygsresultaten i ämnet. (Se effektmål 2.)

f) Förbättringar i förhållande till förväntade effekter:

- Handledningsträffarna bidrar till ett ökat samarbete mellan lärare i svenska som andraspråk

I höstterminens enkät till deltagarna (2021) anser 4 av 4 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra. I vårterminens enkät till deltagarna (2022) anser 11 av 11 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra. (Se effektmål 3.)

- Jag har nytta av att träffa andra lärare som undervisar i svenska som andraspråk

Av andelen svarande höstterminen 2021 uppger 4 av 4 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra. I vårterminens enkät till deltagarna (2022) anser 10 av 11 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra. (Se effektmål 3.)

- Jag vet mer nu än tidigare hur jag ska ge mina andraspråkselever stöd och stöttning

I höstterminens enkät till deltagarna (2021) anser 4 av 4 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra. I vårterminens enkät till deltagarna (2022) anser 11 av 11 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra. (Se effektmål 4.)

- Jag upplever att mina elever utvecklas mer nu än tidigare i det svenska språket

I höstterminens enkät till deltagarna (2021) anser 4 av 4 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra. I vårterminens enkät till deltagarna (2022) anser 9 av 11 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra. (Se effektmål 1.)

- Jag upplever att mina elever utvecklas mer nu än tidigare i skolans ämnen

Av andelen svarande höstterminen 2021 uppger 3 av 4 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra. I vårterminens enkät till deltagarna (2022) anser 6 av 11 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra. 2 svarande anser att påståendet stämmer ganska dåligt och 3 svarande uppger att de inte vet. (Se effektmål 6.)

- Jag känner mig säkrare i användandet av Skolverkets stöd- och bedömningsmaterial *Bygga svenska* nu än tidigare

I höstterminens enkät till deltagarna (2021) anser 4 av 4 svarande att påståendet stämmer bra eller ganska bra. Frågan ställdes inte i vårterminens enkät, eftersom fokus då låg på implementeringen av den nya kursplanen i SVA. (Se effektmål 5.)

Ett mål som vi hade med handledningen var att fler lärare skulle börja använda Skolverkets stöd- och bedömningsmaterial *Bygga svenska*, med syftet att tydliggöra för andraspråks elever och deras vårdnadshavare (och elevernas lärare) om elevernas språk- och kunskapsutveckling. Vi ser nu att lärare på flera grundskolor har börjat använda materialet. Rektor och SVA-lärare på gymnasieskolans språkintroduktion planerar att påbörja en implementering av materialet under höstterminen 2022.

En grundskola, grundskola 7, skriver i sin kvalitetsredovisning för läsåret 2021/22 att huvudmannen har erbjudit utbildning i *Bygga svenska* som tre lärare tagit del av. ”Vi använder delvis materialet med de kunskaper vi hittills har fått.”

- Gällande effektmål 7 om likvärdighet, se ovan under punkt c).

g) Avvikelser i förhållande till mål och effekter:

Alla lärare som undervisar i svenska som andraspråk i grundskolan har inte deltagit i våra handledningsträffar. Under läsåret 2021/22 deltog 7 - 9 lärare. Ett par lärare deltog mer sporadiskt. Vi vänder oss till lärare som på något sätt undervisar i svenska som andraspråk, och inte enbart till lärare som definierar sig som sva-lärare, och det är skolornas rektorer som utser deltagare. Av den anledningen vet vi inte hur många lärare som egentligen borde ha deltagit. Samtidigt har vi haft ett ”kärngäng” från 3 skolor som deltagit i samtliga handledningsträffar under de 4 terminer som de har ägt rum. En anledning till att skolor valde att inte delta i träffarna kan vara att de låg samtidigt som andra möten som elevvårds- eller arbetslagsmöten, som skolorna kanske prioriterade. (Träffarna genomfördes en eftermiddag i veckan då lärarna hade mötestid men inte undervisningstid eller kunde vara lediga.) Deltagandet påverkar också om och hur deltagarna svarade på utvärderingsenkäterna som genomfördes dessa terminer.

Med anledning av den utdragna pandemin har det inte varit genomförbart att intervjua elever på skolorna utan vi har fått nöja oss med de deltagande lärarnas svar. Möjlighet fanns för rektorer att ställa frågor och lämna synpunkter på handledningen i svenska som andraspråk till exempel i samband med att de skriftliga återkopplingarna skickades ut, där också information lämnades om den kommande terminens innehåll i träffarna (se nedan).

h) Delaktighet i uppföljning:

Kommunens lärare i svenska som andraspråk i grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen har varit delaktiga i utvärdering och uppföljning. En utvärdering har genomförts efter varje genomförd termin.

Samtliga berörda rektorer och verksamhetschefer, liksom deltagarna i utbildningen samt medlemmarna i det lokala teamet, har fått en skriftlig återkoppling av terminens utbildningsinsats i svenska som andraspråk vid varje terminsslut.

Medlemmarna i det lokala teamet samt vår styrgrupp, förvaltningens pedagogiska ledningsgrupp, har fått muntliga återkopplingar om utbildningsinsatserna löpande. Projektledaren för insatsen delgav politikerna i våra nämnder, Barn- och skolnämnden och Utbildningsnämnden, en lägesrapport i september 2021. I oktober 2022 förväntas projektledaren ge nämnderna en slutredovisning av utbildningsinsatsen.

i) Målgrupper och deras funktioner:

Målgruppen i den här insatsen är verksamma lärare inom grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning/SFI som undervisar i ämnet svenska som andraspråk. För information och samarbete kring insatsen vänder vi oss även till rektorer och verksamhetschefer för de olika skolformerna.

3. Långsiktighet i det fortsatta utvecklingsarbetet inom utvecklingsområdet

Fortsatt utvecklingsarbete.

Insatsen finns inskriven i förvaltningens verksamhetsplan för åren 2021 - 23. Varje enhet inom alla skolformer skriver in SKUA-fortbildningen i sina arbetsplaner för läsåren 2021 - 23, där de beskriver hur och när de ska genomföra den här fortbildningsinsatsen på sina enheter. Huvudmannen följer upp och stöttar inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

SKUA-utvecklarnas roll är att utbilda och stötta kollegorna på sina enheter, inte enbart under läsåret 2021/22, utan även på längre sikt. Tillsammans med sina rektorer ska de säkerställa att deras kollegor i förskolor och skolor utbildas i och utvecklar ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. Processen stöds av den bredare och interna insatsen, där medarbetare i skolan lär sig om SKUA och flerspråkighet som resurs genom att arbeta med Skolverkets material enligt framtagna studieplaner för varje skolform. (Se nedan angående stödet i förskolan.)

I utvärderingsenkäten för de enheter som deltog i SKUA-utbildningen med Mälardalens universitet (maj/juni 2022) uppgav 70 % av de svarande att enheten har en framtagen plan för den fortsatta implementeringen av SKUA och flerspråkighet (45 % svarade stämmer bra och 25 % svarade stämmer ganska bra). 30 % svarade således att de inte har en framtagen plan (10 % svarade stämmer ganska dåligt, 15 % svarade stämmer dåligt och 5 % svarade att de inte vet).

Några skolor/skolformer har beskrivit hur de planerar att fortsätta arbetet under nästkommande läsår:

Grundskolan:

Grundskola 3 (år F-3)

Grundskola 3 har tagit fram en särskild utbildningsplan för ämnena svenska och svenska som andraspråk som ska implementeras under läsåret 2022/23. I dokumentet presenteras bland annat 10 - 20 goda exempel från implementeringsarbetet med SKUA och flerspråkighet samt erfarenheter från fortbildningsinsatsen i SVA. I skolans kvalitetsredovisning skriver rektorerna: "Vi fortsätter att implementera och förvalta de språk- och kunskapsutvecklande arbetsätten för alla elevers bästa. I och med den här insatsen har vi fått ytterligare områden kartlagda i vad vi behöver utveckla för att röra oss som verksamhet på den mono-interkulturella skalan, vilket är ett pågående arbete som behöver fortsätta som utvecklingsområde." De skriver vidare att "nästa steg är att prata om flerspråkighet vid utvecklingssamtal."

Grundskola 4 (år 4 - 9)

Grundskola 4 planerar att genomföra workshops under höstterminen 2022 för att lära mer om hur man kan arbeta skriftligt med eleverna inom genrepdagagogik och med cirkelmodellen.

Grundskola 7 (år F-9)

Lärarna i årskurserna F-3 ska genomföra den första delen i vår lokala SKUA-studieplan under läsåret 2022/23. (Del 1 utgörs av framtagna frågeställningar till Skolverkets material *Greppa språket*.)

Gymnasieskolan:

Gymnasieskolan kommer att implementera SKUA, interkulturalitet och flerspråkighet under läsåret 2022/23 med hjälp av skolans två SKUA-utvecklare/förstelärare, varav en är försteläraren i SVA som arbetat med oss i projektet. Samtliga skolans lärare har introducerats och planeras att fortsätta fördjupa sig i det språk- och kunskapsutvecklande arbetssättet under fortbildningsveckan (vecka 44) på hösten och genom workshops och arbete i arbetslagen under hela läsåret. Skolans rektor och förstelärarna kommer att ha regelbundna träffar för gemensam planering varannan vecka under läsåret. Skolans rektor skriver i SKUA-enkätens fritextsvar (se ovan) att skolan har en plan för fortbildning om SKUA och att skolan kommer att arbeta mer systematiskt med fortbildningen genom skolans förstelärare från och med höstterminen 2022.

Rektor och SVA-lärare på gymnasieskolans språkintröduktion planerar att påbörja en implementering av Skolverkets stöd- och bedömningsmaterial *Bygga svenska* under höstterminen 2022.

Vuxenutbildningen:

Lärarna inom vuxenutbildningen och SFI kommer att delta i ett digitalt nationellt symposium om möjligheter till lärande ur ett andraspråksperspektiv, som arrangeras av Nationellt centrum för svenska som andraspråk vid Stockholms universitet den 13 - 14 oktober 2022. (Symposiet ingår i Norrtälje kommuns åtgärdsplan för *Riktade insatser för nyanlända*. Det var inplanerat till hösten 2021 men blev sedan framflyttat med anledning av pandemin.) Mer information: [Symposium 2022 - Nationellt centrum för svenska som andraspråk \(su.se\)](https://www.nationelltcentrumfor.su.se/symposium-2022)

Den fortsatta implementeringen kommer att knytas ihop med en annan utbildningsinsats, *Specialpedagogiskt lärande*, där fortbildning inom språkutveckling också ingår.

Eventuellt kommer den fortsatta fortbildningen även att kunna inkluderas i ett pågående *Erasmus*-projekt som Norrtälje Komvux deltar i.

Övriga grundskolor:

Några grundskolor (minst 2 som vi känner till) som inte har egna utbildade SKUA-utvecklare planerar att arbeta enligt studieplanen för SKUA och flerspråkighet under läsåret 2022/23.

Förskolan:

I förskolan har de två SKUA-utvecklarna arbetat fram en central plan för en bred kompetensutvecklingsinsats som omfattar samtliga förskolor (kommunala och fristående). På förskolans hemsida *Förskolan i fokus* kan enheterna välja att arbeta med fortbildning inom SKUA, interkulturalitet och flerspråkighet fr o m höstterminen 2022. I samband med detta tar varje enhet fram egna arbetsplaner. (Se mer information ovan under p. c) Förbättringar.)

Implementeringen av arbetet med de s k språkambassadörerna (se ovan under p. c) Förbättringar) kommer att genomföras och utvärderas under en försöksperiod med start i augusti 2022.

Barn- och utbildningsförvaltningen (centrala insatser):

Huvudmannen behöver fortsätta implementeringsarbetet genom att följa upp och stötta skolorna. Det kommer att genomföras inom det ordinarie systematiska kvalitetsarbetet, med bland annat tre utvärderingsdagar varje läsår och enkäter till medarbetare. Uppföljning kommer också att ske i förvaltningens pedagogiska ledningsgrupp, där ansvariga verksamhetschefer ingår. Handledaren för ämnesnätverket i svenska som andraspråk kommer

att följa upp utvecklingen inom ramen för ämnesnätverket. Även vid planeringen av användandet av statsbidraget för likvärdighet och andra resurser kommer uppföljning att ske.

Stöd till skolor med egna SKUA-utvecklare:

Stödja enheternas SKUA-utvecklare i deras arbete med den fortsatta implementeringen genom handledning, verksamhetsbesök (om möjligt) och gemensamma träffar för SKUA-utvecklarna.

Stöd till skolor utan egna SKUA-utvecklare:

Stödja rektorer vid implementering av SKUA och flerspråkighet på enheterna. Erbjud introduktionstillfällen och vid behov handleda till exempel arbetslagsledare eller ämnesföreträdare under fortbildningsprocesser.

Handledning för lärare som undervisar i svenska som andraspråk:

Fortsätta med regelbunden handledning för lärare som undervisar i SVA i grundskolan, genom att bland annat genomföra strukturerade nätverksträffar för dessa lärare.

En plan tas fram för hur vi i vår kommun ska gå vidare med stöttning och utveckling inom SKUA och SVA i våra skolor under läsåret 2022/23. Projektledaren får i uppgift att utarbeta en sådan plan tillsammans med sin enhetschef.

4. Övergripande ekonomisk redovisning

Huvudmannen har beviljats (kr): 5 210 518 kr

Skolverket har till dags datum betalat ut (kr): 5 210 518 kr

Huvudmannen har till dags datum förbrukat (kr): 5 083 288 kr

Vi bedömer att vi kommer behöva återbetala medel (orsak/motiv):

JA

NEJ

Vi kommer att betala tillbaka **127 230 kronor**. Det är framför allt vikariekostnaderna som blivit lägre än beräknat.

De avvikelser som vi har i redovisningen i förhållandet till den ursprungliga åtgärdsplanen är att vikariekostnaderna inte har varit så höga som vi förutspådde. Det beror främst på att samtliga insatser till stor del varit digitala. Vikarier har därför endast behövts för själva insatsen, för nätverk och utbildningsinsatser, och i liten omfattning för tid att resa. Norrtälje är en geografiskt stor kommun och i planeringen tog vi med tiden för resor till och från nätverk och utbildningar i våra beräkningar.

Överskottspengarna har omfördelats till löner för att fortsätta och förstärka insatserna 5.1 och 5.2 samt till en förstärkning i insats 3.2.2 gällande ämnet svenska som andraspråk.

Vi har en avvikelse angående kostnader för logi från delredovisningen 2021. Vi har endast haft kostnader för fem deltagare på en (1) nätverkskonferens som var på plats i Stockholm hösten 2019. Den nätverksträff som genomfördes våren 2020 var digital och vi fick i efterhand tillbaka de kostnader som vi haft för hotellbokningar. Det gäller också inbokade hotellkostnader för utbildningsanordnare inom TMO-utbildningen. När utbildningen ställdes om för att genomföras digitalt fick vi tillbaka hotellkostnaderna.

Härmed intygas att uppgifterna i denna redovisning är korrekta.

Plats och datum

Norrtälje den 31 augusti 2022

Namnförtydligande

.....
Jenny Nordström

Förvaltningsdirektör Barn- och utbildningsförvaltningen i Norrtälje kommun